19/05/2020

Τα κεφάλαια της φοβερής τραγωδίας

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Δράμας

Η Ιερά Μητρόπολις Δράμας, θέλοντας να διατηρήσει άσβεστη την ιστορική μνήμη του πονεμένου λαού μας, με την ευκαιρία της ενθυμίσεως της απάνθρωπης γενοκτονίας του Ελληνισμού του Πόντου, **αναδημοσιεύει τα κεφάλαια της φοβερής τραγωδίας από το βιβλίο του Αρχιμανδρίτου Παναρέτου Τοπαλίδου «Ο Πόντος ανά τους αιώνας»,** που εξέδωσε με την πρόνοια του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δράμας κ. Παύλου η Ιερά Μητρόπολις, το 2016.

Ἡ ἀγρία σφαγὴ τῶν Ἀρμενίων, μεθ' ἁπασῶν τῶν φρικαλεοτήτων αὐτῆς, συγκρινομένη πρὸς τοὺς διωγμοὺς τοῦ ἑλληνισμοῦ τοῦ Πόντου, θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ, ἂν μὴ τι ἄλλο, τούλάχιστον, θέσις μᾶλλον ἀνεκτή. Ἐκεῖ, ἐντὸς ἑνὸς μηνός, ἀφῃρέθη ἡ ζωὴ καὶ ἔληξαν ἐπὶ τέλους τὰ βάσανα καὶ οἱ στόνοι τῶν δεινῶν. Ἐνταῦθα, κατὰ τοὺς διωγμοὺς τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἡ ἐκσπάσασα μανία τῆς θηριωδίας, καὶ τὸ κοχλάσαν κτηνῶδες πάθος ἐξετυλίχθησαν ἐπὶ ὀκτὼ ὁλόκληρα ἔτη, εἰς ἀτελεύτητον ἄλυσιν ἀνηκούστων τερατουργημάτων, κατέληξαν πάλιν εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ζωῆς.

Οἱ Τοῦρκοι ἔβλεπον ὅτι παρατείνεται ἡ κατάστασις, ἐξ ἧς ἐπήγαζον λόγοι, ἀποτρέποντες τὴν ὁμαδικὴν σφαγὴν τῶν Ἑλλήνων. Τοῦτο ἠρέθισεν αὐτοὺς περισσότερον. Καὶ ἐφεῦρον μέσον σατανικώτερον, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἡ πολιτικὴ ἀνάγκη, κατὰ τὴν γνώμην των, ἐθεραπεύετο, καὶ ἡ ἐξόντωσις τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐπετυγχάνετο, τραχυτέρα. Τὸ μέσον τοῦτο ἦτο ἡ διὰ στρατιωτικοὺς δῆθεν λόγους ἐκτόπισις τοῦ ἑλληνισμοῦ τοῦ Πόντου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τοῦτο, ἐν τῇ πραγματικότητι, ἐσήμαινεν ἀφαίρεσιν πάσης τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τῶν Ἑλλήνων, καὶ παράδοσιν αὐτῶν εἰς τὰς ὁρμὰς τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων καθ' ὁδόν, καὶ τὰς διαθέσεις τῶν Τούρκων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν καθ' ἅπαντα τὸν Πόντον περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1916 μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Τραπεζοῦντος ὑπὸ τῶν Ρώσων, καὶ ἔλαβε τεραστίας διαστάσεις κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 1916-1917.

Ἐν μέσῳ χειμῶνι δριμυτάτῳ καὶ ἐν ὥρᾳ βαρυτάτης κακοκαιρίας, ὁλόκληροι πληθυσμοὶ πόλεων, χωρίων, περιφερειῶν ὁλοκλήρων, διετάσσοντο νὰ ἐγκαταλίπωσιν, ἐντὸς ὡρῶν τινων, τὰς ἑστίας των καὶ ν' ἀναχωρήσωσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἰς τὸ ἄγνωστον, ὅπου, ὡς ἐβεβαιοῦτο, ὡρίσθη ὁ τόπος τῆς προσωρινῆς κατοικίας αὐτῶν, ὅστις ἀπεῖχε πάντοτε ἡμερῶν καὶ ἑβδομάδων ὁδόν, καὶ ἔκειτο πέραν ὀρέων χιονοσκεπῶν καὶ ἐκτάσεων ἀβάτων. Ἡ περιφέρεια τῶν Ἑλλήνων, τῆς ὁποίας διετάσσετο ὁ ἐκτοπισμός, μετεβάλλετο ἀμέσως εἰς γέεναν κολάσεως πρὸ τῆς ὁποίας θὰ ἐξεπλήσσοντο καὶ ἔφριττον καὶ αὐτοὶ οἱ δαίμονες. Πλήθη ἀνταρτικῶν Σωμάτων, στρατιῶται καὶ χωροφύλακες, εἰσορμῶντες εὐθύς, ἐξέβαλλον τοὺς κατοίκους, μετὰ δαρμῶν καὶ παντοίων ὕβρεων εἰς τὸ ὕπαιθρον, ἐνῶ ἐξ ἄλλου σμήνη Τούρκων, ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων, ἐφώρμων κατὰ τῶν ἐγκαταλελειμμένων οἰκιῶν καὶ περιουσιῶν καὶ ἐλεηλάτουν αὐτὰς ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἰδιοκτητῶν αὐτῶν, ἀπεκόμιζον ὅ,τι εὕρισκον, καὶ ἐπυρπόλουν ὅσας δὲν ἐκράτουν δι' ἑαυτοὺς κατοικίας καὶ λοιπὰς οἰκοδομάς. Εἰς τοὺς ἐκτοπιζομένους ἀπηγορεύετο νὰ λάβωσιν ἐκ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν καὶ ὅσα ἀκόμη χρειώδη θὰ ἠδύναντο ἢ θὰ ἤθελον, πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς ὑπερτάτης ἀνάγκης, νὰ μεταφέρωσι διὰ τῆς ῥάχεως αὐτῶν.

Σκηναὶ ἀπεριγράπτου συγκινήσεως, φρίκης καὶ σπαραγμῶν ἐλάμβανον χώραν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν τῷ ὑπαίθρῳ συγκεντρώσεως τῶν κατοίκων, ὀδυρμοὶ καὶ ὀλολυγμοί, δάκρυα καὶ στεναγμοί, ἱκεσίαι καὶ παρακλήσεις, λιποθυμίαι καὶ συγκοπαὶ καρδιῶν, ἐντεῦθεν, εἰρωνεῖαι καὶ γέλωτες, βαρβαρισμοὶ καὶ ἀκολασίαι, πάθη καὶ κακουργίαι, ἐξαχρείωσις καὶ ἐξαγρίωσις ἐκεῖθεν, ἀπετέλουν πλοκὴν δράματος ἀσυλλήπτου ἀποτροπιασμοῦ καὶ ἐκτάσεως.

Καὶ ἀνεχώρουν, ὑπὸ τὴν πυγμὴν τῆς βίας, καὶ ὥδευον ἔρημοι καὶ ἄπονοι ὑπὸ τὴν μαινομένην ἀγριότητα τῶν φρουρούντων, μὴ φύγωσιν, συνοδῶν τσετέδων. Ἀλλὰ μὲ ποίας δυνάμεις νὰ βαδίσωσιν οἱ ἀποκαμόντες γέροντες, τὰ μικρὰ παιδία, αἱ ἀσθενι-

καὶ μητέρες; Μὲ τί νὰ σβήσωσι τὴν δίψαν καὶ πεῖναν καθ' ὁδόν; Ποῦ νὰ στεγασθῶσι τὰς μικρὰς νύκτας; Μὲ ποῖα ἐφόδια νὰ περιποιῶνται τὴν ἀτονίαν τῶν γονέων, τὴν ἀδυναμία τῶν μητέρων, συζύγων καὶ ἀδελφῶν, τὴν δυστυχίαν τῶν μικρῶν; Ποῦ ἐπὶ τέλους κατευθύνονται; Δὲν θὰ σφαγῶσιν ἄραγε καθ' ὁδόν, ὃν τρόπον εἶδον σφαζομένους πρὸ μηνῶν τοὺς Ἀρμενίους; Ἀλλὰ τοῦτο θὰ ἦτο ἀπαλλαγὴ ἐκ τῶν δεινῶν.

Ὅσοι δὲν ἠδύναντο νὰ βαδίζωσιν ἕνεκα τῶν κακουχιῶν, τοῦ καμάτου, τῆς πείνης, τῆς ἐξαντλήσεως, τῶν συνεπειῶν τοῦ δριμυτάτου ψύχους, καὶ τῶν λοιπῶν συμπαρομαρτούντων ἐπακολουθημάτων, ἐγκατελείποντο ἀνὰ τὰς ὁδούς, διότι δὲν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς οἰκείους αὐτῶν νὰ χρονοτριβῶσιν βοηθοῦντες ἢ ὑποβαστάζοντες αὐτούς, καὶ ἢ ἀπέθνησκον, ἢ ἐσφάζοντο ὑπὸ τῶν συνοδευόντων τεράτων. Καὶ ἔβλεπέ τις τοὺς σπαραγμοὺς τῶν οἰκείων ἐν τῷ ἀποχωρισμῷ τῶν ἐγκαταλιμπανομένων, τὴν ἀγωνίαν τῶν ἑτοιμοθανάτων καὶ τὴν ἐκ τούτων ἡδονὴν τῶν σφαγέων καὶ ἐκβιαστῶν. Ἀπέθνησκον αἱ θηλάζουσαι μητέρες καὶ ἔκειντο χαμαὶ ἄταφοι. Τὰ δυστυχῆ βρέφη ἐσύροντο περὶ αὐτὰς καὶ ἐβύζανον τοὺς στείρους πλέον καὶ ψυχροὺς μαστούς των ἕως οὗ ὑπέκυπτον καὶ ταῦτα ἢ διεμελίζοντο ὑπὸ τῶν τσετέδων, ἢ ριπτόμενα, ὡς ἀθύρματα, ἀπὸ λόγχης εἰς λόγχην.

Αἱ ὡραῖαι παρθένοι καὶ σύζυγοι ἀπετέλουν, κατὰ τὰς μακρὰς πορείας, ἀντικείμενον ἀπασχολήσεως τῶν συνοδευόντων τσετέδων, καὶ ὑφίσταντο, ἐνώπιον τῶν οἰκείων αὐτῶν, ὅσους ἐξευτελισμοὺς καὶ χλευασμοὺς ἐπενόει καὶ ἐπόθει ἡ κατάπτυστος ψυχὴ ἐκείνων. Ἄλλαι ἀπεμακρύνοντο τῶν συνοδειῶν καὶ ... δὲν ἐπανήρχοντο πλέον. Εἰς τοὺς ἐκτοπιζομένους δὲν ἐπετρέπετο νὰ κατασκηνῶσι τὰς νύκτας εἰς μέρη κατῳκημένα, ἵνα μὴ εὕρωσι στέγην καὶ ἵνα μὴ δυνηθῶσι ν' ἀγοράσωσί τι τρόφιμον, καὶ ὅσοι θὰ εἶχον τὸ εὐτύχημα νὰ εὑρεθῶσιν ἔχοντες χρηματικόν τι ποσόν.

Εἰς τοὺς κατοίκους τῶν μερῶν δι' ὧν διήρχοντο αἱ ἀτελεύτητοι συνοδεῖαι τῶν ἐκτοπιζομένων ἀπηγορεύθη, ἐπὶ ποινῇ θανάτου, διὰ κυβερνητικῆς διαταγῆς, ἡ παροχὴ ἐλεημοσύνης εἰς τοὺς ἐκτο-

πιζομένους. Ἡ δὲ τοιαύτη διαταγὴ κοινοποιηθεῖσα εἰς πάσας τὰς κοινότητας ἀνεγνώσθη ἐν Ὀρδοῦ ἐπ' ἐκκλησίαις εἰς τὸ ἐκκλησίασμα ὑπὸ τῶν ἐξαναγκασθέντων εἰς τοῦτο ἱερέων!!!

Κατὰ τὰς μακρὰς ὁδοιπορίας ἐν μέσῳ παγετῶν καὶ χιόνων ὑπὸ θερμοκρασίαν ἀρνητικήν, δίχα ἐνδύσεως ἐπαρκοῦς καὶ ὑποδήσεως, δίχα τροφῆς, δίχα στέγης κατὰ τὰς νύκτας, ὑπὸ τὰς σκληροτέρας τῶν δοκιμασιῶν καὶ ἀπαγοητεύσεων, καὶ τὴν τραγικωτέραν ψυχικὴν ὀδύνην καὶ συνοχὴν ἐκ τῶν ὕβρεων καὶ τῶν ἀτιμώσεων πλεῖστοι ὑπέκυπτον καὶ ἐρρίπτοντο εἰς τοὺς δρόμους, βορὰ θηρίων καὶ ὀρνέων.

Ὅσοι, ἔχοντες ἀντοχήν, ἠδύναντο νὰ φθάσωσιν εἴς τινα τῶν μεσογειοτέρων σταθμῶν τῆς συγκεντρώσεως, τὴν Τοκάτην, τὴν Κάβζαν, τὴν Ἀμάσειαν, τὸ Ἐρπαὰ καὶ λοιπὰ κέντρα, ὑπεβάλλοντο εἰς νέας μεθόδους, ἐξαντλήσεως. Ἐξηναγκάζοντο, ἕνεκα λόγων δῆθεν ὑγειονομικῶν, νὰ εἰσέλθωσιν, ὁμαδικῶς καὶ ἀναμίξ, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία καὶ ... χωροφύλακες εἰς στρατιωτικοὺς λουτρῶνας. Ὅταν ἐξήρχοντο ἐξ αὐτῶν εὕρισκον μόνον τὰ πεπαλαιωμένα τῶν ἐνδυμάτων των, καὶ παρετάσσοντο εἰς τὸ ὕπαιθρον ὑπὸ ψῦχος παγερόν, ἀναμένοντες τὸν τεταγμένον πρὸς καταμέτρησιν αὐτῶν χωροφύλακα, ὅστις οὐδέποτε ἤρχετο ἐνωρίτερον μιᾶς ὥρας. Ὤφειλον εἶτα νὰ ἀναμείνωσιν ἐκεῖ τὴν ἄφιξιν καὶ τοῦ ἰατροῦ πρὸς ἐπιθεώρησιν αὐτῶν, ὅστις πάλιν δὲν ἐφαίνετο ἐνωρίτερον μιᾶς ὥρας. Ὁ κλονισμὸς τῆς ὑγείας καὶ ἡ ἐξάντλησις τῆς ἀντοχῆς ἐπήρχοντο ἄμεσοι. Ὁ ἰατρὸς ἐξ ἄλλου ἐχαρακτήριζεν κατὰ κανόνα, τοὺς ὑγιεῖς, ὡς ἀσθενεῖς, καὶ ἔστελλεν αὐτοὺς εἰς τὸ «Χάνι», ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς πρωτότυπον, διὰ τὰς ἐλλείψεις αὐτοῦ, νοσοκομεῖον, ἐξ οὗ δὲν ἐξήρχοντο πλέον ζῶντες.

Ἡ μέθοδος τοῦ λουτροῦ ἐπανελαμβάνετο καὶ εἰς τοὺς ἑπομένους σταθμοὺς δι' ὅσους ἔφθανον μέχρις αὐτῶν, ἕως οὗ ὑπέκυπτον πάντες.

Ὅσοι ἐκ τῶν ἐκτοπιζομένων, κατόπιν ὅλων τούτων, ἠδύναντο νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν ὁρισθέντα, διὰ τὴν προσωρινὴν κατοικίαν αὐτῶν, τόπον, ἐξαγοράζοντες, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, διὰ πολλῶν μέ-

σων, τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῶν ἐκ πολλῶν βασανιστηρίων, οὗτοι, ἢ ἐγκατελείποντο εἰς τὰς διαθέσεις τῶν ἐντοπίων Τούρκων, ἤ, ὅπερ συνηθέστερον, πρὶν προφθάσωσι νὰ συνέλθωσιν, διετάσσοντο ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ τόπου, νὰ ἐπιστρέψωσιν ἀμέσως εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν, διότι δῆθεν παρανόμως καὶ παρὰ τὰς διαταγὰς τῆς κυβερνήσεως ἐξετοπίσθησαν. Καὶ ἡ νέα ὁδοιπορία ἐγίνετο ὑπὸ τὰς αὐτὰς καὶ ἔτι χείρονας, ἕνεκα τῆς ἐξαντλήσεως, συνθήκας καὶ εἶχε βαρύτερα τὰ ἀποτελέσματα.

Ὅσοι δὲ πάλιν, κατώρθουν νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὰ χωρία αὐτῶν καὶ ἴδωσιν μακρόθεν, «καπνὸν ἀναθρώσκοντα» ... ἔστω καὶ ἐκ τῶν ἐρειπίων τῶν ἑστιῶν αὐτῶν, διετάσσοντο ἐκ νέου νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸν τόπον τῆς ἐξορίας των, ἢ εἰς ἄλλον τόπον ἔτι μεμακρυσμένον, καὶ ἐξηναγκάζοντο ἐκ νέου εἰς ἄμεσον ἐκκίνησιν.

Οὕτως, ἐξετοπίσθησαν, καὶ διὰ τοιούτων μεθόδων ἐκακουχήθησαν, τὰ τρία τέταρτα τῆς ἐπαρχίας Ροδοπόλεως, τὸ πλεῖστον σχεδὸν τὸ ὅλον, τῆς ἐπαρχίας Χαλδίας – Κερασοῦντος, τὸ τμῆμα Ἐλεβῆς καὶ Τριπόλεως τῆς ἐπαρχίας Τραπεζοῦντος, ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ ἐπαρχία Κολωνίας, καὶ τὰ παραλιακὰ τμήματα τῶν ἐπαρχιῶν Νεοκαισαρείας καὶ Ἀμασείας μέχρι βάθους ἑβδομήκοντα χιλιομέτρων. Ἐκ τῶν παραλίων διέφυγον τὸν ἐκτοπισμόν, ἡ Τραπεζοῦς μετὰ τῆς περιφερείας αὐτῆς, καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρώσων τὴν 5ην Ἀπριλίου 1916, ἡ Κερασοῦς καὶ ἡ Ἀμισὸς ἐν μέρει.

Οἱ ἐκτοπισθέντες πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Ἕλληνες τοῦ Πόντου ἀνῆλθον εἰς 258.674, ἐξ ὧν ἀπωλέσθησαν, ἐκ μὲν τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπαίθρου χώρας, 60-70 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, κατὰ μέσον ὅρον, ἐκ δὲ τῶν προερχομένων ἐκ τῶν πόλεων, ἐπειδὴ οὗτοι εἶχον περισσότερα χρηματικὰ ἐφόδια πρὸς ἐξαγορὰν τῆς ζωῆς, κατὰ μέσον ὅρον 40-60 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν.

Ἀλλ' αἱ καταστροφαὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ τοῦ Πόντου δὲν περιωρίσθησαν, δυστυχῶς εἰς μόνους τοὺς ἀριθμοὺς τούτους.

ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΕΚΤΟΠΙΖΟΜΕΝΩΝ ΦΥΓΑΔΩΝ

Κατὰ τὰς μακρὰς ὁδοιπορίας τῶν ἐκτοπιζομένων πολλοὶ ἐγκατελείποντο καθ' ὁδόν, καὶ, ἢ ἀπέθνησκον τῆς πείνης, ἢ ἐθανατοῦντο ὑπὸ τῶν τσετέδων. Ἀλλ' ὑπῆρχον καί τινες ἐξ αὐτῶν, οἵτινες εἶχον ἀκόμη δυνάμεις νὰ παλαίωσι κατὰ τοῦ θανάτου, κατώρθουν δὲ νὰ διαφύγωσι τὴν προσοχὴν τῶν τσετέδων καὶ χωροφυλάκων. Προσέτι, πολλοὶ ἐκ τῶν δυναμένων νὰ βαδίζωσι διέφευγον καθ' ὁδὸν τὴν προσοχὴν τῶν ἀπαγωγέων αὐτῶν καὶ ἐκρύπτοντο εἰς τὰ δάση, τρεφόμενοι ἐκ φλοιῶν δένδρων καὶ ριζῶν χόρτων, ἕνεκα τοῦ χειμῶνος, ἄλλοι πρὸ τοῦ κινδύνου τοῦ ἐκτοπισμοῦ ἐγκατέλειπον τὰς οἰκίας καὶ τὰ χωρία καὶ ἐκρύπτοντο ὅπου ἠδύναντο. Πάντες οὗτοι ἠρέμα διέρρεον πρὸς τὰς μὴ ἐκτοπισθείσας πόλεις τῆς παραλίας, τὴν Κερασοῦντα, τὴν Ἀμισόν, καὶ τὴν Ὀρτοῦν –μέχρι τοῦ ἐκτοπισμοῦ αὐτῆς– ὡς πρόσφυγες. Θὰ ἐνόμιζέ τις, ἐκ πρώτης ὄψεως, ὅτι οὗτοι ἦσαν εὐτυχεῖς, διαφυγόντες τὰ βάσανα τῶν ἐκτοπισθέντων, καὶ ὁπωσδήποτε σωθέντες ἐκ βεβαίου θανάτου. Καὶ ὅμως οὗτοι ἐγένοντο οἱ δυστυχέστεροι ὅλων καὶ ὑπέστησαν ὅσα οὐδ' αὐτοὶ οἱ δαίμονες θὰ ἐφαντάζοντο. Μόλις ἐνεφανίσθησαν ἀνὰ τοὺς πολίτας ἀπηγορεύθη ἐπὶ ποινῇ ἐκτοπισμοῦ καὶ ἐξοντώσεως, ἡ ἀποδοχὴ αὐτῶν ὑπὸ στέγην καὶ ἡ παροχὴ τροφῆς ἢ ἐλεημοσύνης. Αἱ τοιαῦται διαταγαὶ ἐξεδίδοντο ἐπισήμως καὶ ἐτοιχοκολλοῦντο ἢ ἀνεγινώσκοντο ἐπ' ἐκκλησιῶν ὡς ἀνωτέρω που ἐλέχθη. Οἱ δυστυχεῖς πρόσφυγες ἔμενον εἰς τοὺς δρόμους, οἰδαλέοι ἐκ πείνης καὶ θνήσκοντες ἐξ ἀτονίας. Δυστυχέστεροι δὲ οἱ κάτοικοι Ἕλληνες ἐσπαράσσοντο ἀπὸ τὸ ἀπάνθρωπον θέαμα καὶ κατέφευγον εἰς τὰ ὑπόγεια τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀκούωσι τοὺς γογγυσμοὺς τῶν ἐκπνεόντων ἐκ πείνης ἀδελφῶν αὐτῶν!!! Ἐν Κερασοῦντι ἡμέραν τινά, ἠκούσθη ἀνὰ τὴν πόλιν, ὅτι εἰς τὴν παραλίαν ἐρρίφθησαν πτώματα στρατιωτικῶν ἵππων καὶ ὄνων. Οἱ πρόσφυγες ἐνόμισαν ὅτι ἀνεκάλυψαν θησαυρὸν καὶ ἔσπευσαν, συρόμενοι, πρὸς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος, ἵνα κορέσωσι τὴν πεῖναν αὐτῶν ἐκ τῶν ὠμῶν καὶ δυσοσμίαν ἀποκρουστικὴν

ἀποπνεόντων πτωμάτων. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἐπετράπη, χαρακτηρισθὲν ὡς θρασεῖα αὐθάδεια, πρὸς τιμωρίαν τῆς ὁποίας, περιζώσαντες τοὺς συγκεντρωθέντας ἐκεῖ πρόσφυγας, ἀπεμάκρυνον ἐκεῖθεν χωροφύλακες, καί τινας διεπέρασαν διὰ τῆς ξιφολόγχης.

Ἐπειδὴ δε, οἱ τοιοῦτοι πρόσφυγες διαρκῶς σχεδὸν κατήρχοντο ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ, καὶ διαδεχόμενοι τοὺς ἀνὰ τὰς ὁδοὺς θνήσκοντας προὐκάλουν τὴν ἀποστροφὴν καὶ τὸν ἀνατριχιασμόν, ἡ ἀστυνομία κατόπιν καταλλήλων ὁδηγιῶν συνελάμβανεν αὐτούς. Καὶ τοὺς μὲν ἀνήλικας ἀπέστελλε, διὰ θαλάσσης δῆθεν εἰς Ἀμισὸν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, τοὺς δὲ ἐνήλικας περιώριζεν εἰς ἰδιαίτερα οἰκήματα ἵνα ἀποσταλῶσιν ὁμαδικῶς, ἀφοῦ συνεπληροῦτο ὁ ἀριθμὸς 200, εἰς τὸν τόπον τῆς ἐξορίας αὐτῶν. Καὶ ἐκεῖνοι μέν, ἀντὶ τῆς Ἀμισοῦ, μετεφέροντο εἰς τὴν πλησιεστέραν βραχώδη παραλίαν ἔνθα οἱ λεμβοῦχοι καὶ οἱ ἐγκάθετοι τσετέδες, κρατοῦντες αὐτοὺς ἐκ τῶν ποδῶν συνέτριβον ἐπὶ τῶν πετρῶν καὶ ἔρριπτον εἰς τὴν θάλασσαν, οὗτοι δε, ἐγκλειόμενοι εἰς τὰ ἐν λόγῳ οἰκήματα, ἀπεκλείοντο τελείως τῆς ἐξόδου, καὶ διὰ τὰς φυσικὰς αὐτῶν ἀνάγκας, ἔτρωγον τὰ φορέματα καὶ τὰ ὑποδήματα ἀλλήλων, καὶ σηπόμενοι ἐντὸς τῶν ἰδίων ἀκαθαρσιῶν, ἐξέπνεον ἵνα στοιβαχθῶσιν ἐπ' αὐτῶν ἄλλοι, διότι ὁ ὁρισθεὶς ἀριθμὸς ποτὲ δὲν συνεπληροῦτο, ἵνα ἐκκινήσωσι.

Ζοφερὰν εἰκόνα τοῦ φρικώδους τούτου εἴδους τῶν μαρτυρίων ἀπετέλεσαν οἱ παρὰ τὴν Ὀρτοῦ καὶ τὴν Κερασοῦντα παραλιακοὶ βράχοι, αἱ φυλακαὶ τῆς Ὀρδοῦς, καὶ ὁ ἡμίωρον ἀπέχων τῆς Κερασοῦντος ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς παραλιακῆς συνοικίας Πάτλαμα, ἐν ᾧ ἐνεκλείοντο οἱ ἐν Κερασοῦντι συλλαμβανόμενοι. Ἐντὸς τοῦ ναοῦ τούτου εὗρον τὸν θάνατον περὶ τοὺς τρεῖς χιλιάδας Ἕλληνες. Τοῦρκος ὑγειονομικὸς ἰατρός, ὁ Ἀπτοὺλ Βεχάπ, διαταχθείς, πρὸς τήρησιν τῶν προσχημάτων, νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ναὸν καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ, καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ πλησιάσῃ ἕνεκα τῆς ἀναδυομένης πυκνῆς δυσοσμίας, ἀπεστράφη ἐξ ἀποστάσεως, καὶ ἐπανελθών, ἐδήλωσε δι' ἐκθέσεως πρὸς τὰς ἀρχὰς Κερασοῦντος, ὅτι ἐκεῖ εἶναι «μακελλεῖον» - μακτελχανέ. Ἡ ἀγριότης δὲν εἶχεν

ὅρια. Πολλαὶ γυναῖκες τῶν Τούρκων, μέδουσαι πραγματικαί, μετεῖχον τῆς ἀπολαύσεως καὶ ἐλάμβανον ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν διαπραττομένας φρικαλεότητας. Αὗται περιερχόμεναι τὰς ὁδοὺς ἠπείλουν καὶ ἐξύβριζον τοὺς χριστιανούς, καὶ εἰσερχόμεναι εἰς ἀκάτια σημαιοστόλιστα παρηκολούθουν τὴν ἐπὶ τῶν βράχων συντριβὴν τῶν Ἑλληνοπαίδων. Εἶναι ἀπίστευτον, καὶ ὅμως ἀληθές. Ἐν Ἀμισῷ, ἡ σύζυγος τοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως Ραφὲτ μπέη, ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν ἔμελλον ν' ἀπαγχονισθῶσιν ἐν τῇ ἀγορᾷ 48 Ἕλληνες, προσεκάλεσε τὰς φίλας αὐτῆς εἰς εὐωχίαν καὶ μετέβη μετ' αὐτῶν εἰς τὸν ὡρισμένον τόπον, ἵνα ἀπολαύσωσι τοῦ θεάματος τῆς ἐπὶ τῆς ἀγχόνης αἰωρήσεως τῶν πτωμάτων. Ἐπειδὴ δε, ἕως οὗ ἑτοιμασθῶσι καὶ μεταβῶσιν εἰς τὸν τόπον τῆς ἀγχόνης, τὰ σώματα εἶχον καταβιβασθῇ ἤδη, καὶ μετεφέροντο εἰς ταφήν, ἡ τερατώδης γυνὴ διέταξεν ἵνα ἐκ νέου ἀναβιβασθῶσιν εἰς τὴν ἀγχόνην. Ἡ διαταγὴ ἐξετελέσθη, καὶ αἱ χανούμισσαι ἐπέστρεψαν ἱκανοποιημέναι!!!

Ἐν Ὀρδοῦ, ἡ σύζυγος τοῦ Παναγιώτου Μωυσίδου εὑροῦσα δύο Ἑλληνόπαιδα ἐγκαταλελειμμένα ἔξω τῆς πόλεως δὲν ἴσχυσε ν' ἀποφύγῃ αὐτὰ καὶ παραλαβοῦσα ἔκρυψεν εἰς τὸ ὑπόγειον τῆς οἰκίας ἔνθα ἔτρεφον αὐτά, αὐτὴ καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ συζύγου καὶ πατρός παρ' ὅλας τὰς ἀπαγορεύσεις τῆς κυβερνήσεως. Οἱ δύο μικροὶ ἦσαν ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ τέκνα Ἕλληνος ἐκ τῆς ἐπαρχίας Κολωνίας, ἐκτοπισθέντος εἰς Σεβάστειαν. Ἐξέφυγον καθ' ὁδὸν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀπαγωγέων τῶν γονέων αὐτῶν, καὶ ὁδεύοντες πρὸς τὸ ἄγνωστον ἐπὶ 18 ἡμέρας, καὶ συντηρούμενοι ἐν τῇ ζωῇ ἐκ βοσκῆς χόρτων, εἵ που εὕρισκον καὶ ἐκ φλοιῶν δένδρων, εἶχον προσεγγίσει τυχαίως εἰς τὴν Ὀρτοῦν. Ἀλλ' ἡ ἀτονία κατέβαλε τὰς δυνάμεις των, καὶ ἔκειντο ἔξω τῆς πόλεως ἀδυνατοῦντες νὰ προχωρήσωσι καὶ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτήν, ὅτε εὑρέθησαν, καὶ περισυνελέγησαν, ὡς εἴρηται.

Τὴν ἐν τῷ ὑπογείῳ ὅμως διατροφὴν τῶν δύο μικρῶν κατώρθωσε νὰ ἐξιχνιάσῃ σύζυγος γείτονος Τούρκου, ἥτις εἰδοποίησε τὴν Ἀστυνομίαν ἡ ὁποία περὶ μέσας νύκτας, ὡσεὶ ἔμελλε νὰ συλ-

λάβῃ κακούργους, περιεκύκλωσε τὴν οἰκίαν καὶ ἐξηρεύνησεν αὐτήν. Οἱ μικροὶ δὲν ἀνεκαλύφθησαν, ἀλλ' ἡ ἐπὶ πλέον διαμονὴ αὐτῶν ἐν τῷ ὑπογείῳ κατέστη προβληματική.

Ὁ μικρός, ὅστις ἦτο καὶ μεγαλύτερος τῆς ἀδελφῆς του παρεκάλεσε τὴν καλὴν οἰκοδέσποιναν νὰ κρατήσῃ μόνον τὴν ἀδελφήν του τὴν ὁποίαν ἴσως θὰ ἠδύνατο νὰ σώσῃ, αὐτὸς δὲ ἐξῆλθε τῆς οἰκίας νύκτωρ καὶ κατῆλθεν εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἵνα φύγῃ ὅπου δυνηθῇ. Ἦτο ἐνδεκαετής. Ἀλλ' ἐκεῖ συνελήφθη καὶ ἐβασανίσθη νὰ ὑποδείξῃ ποῦ κρύπτεται ἡ ἀδελφή του. Τὴν ἐπομένην νύκτα, ἐκ νέου ἐπολιορκήθη ἡ ἐν λόγῳ οἰκία, ἐν ᾗ, γενομένης λεπτομερεστέρας ἐρεύνης, ἀνεκαλύφθη καὶ ἡ μικρά. Τὴν ἐπομένην τὰ πτώματα καὶ τῶν δύο οἰκτρῶς συντετριμμένα ἔκειντο πρὸ τοῦ μεγάρου τῆς ἀστυνομίας. Ἐφονεύθησαν διὰ ροπάλων.

Ὁ Παναγιώτης Μωυσίδης ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς τῶν σηπομένων πτωμάτων, ὁπόθεν κατορθώσας νὰ ἐξέλθῃ διὰ μεγάλων θυσιῶν καὶ δωροδοκιῶν, ἐξωρίσθη εἰς Σεβάστειαν μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ.